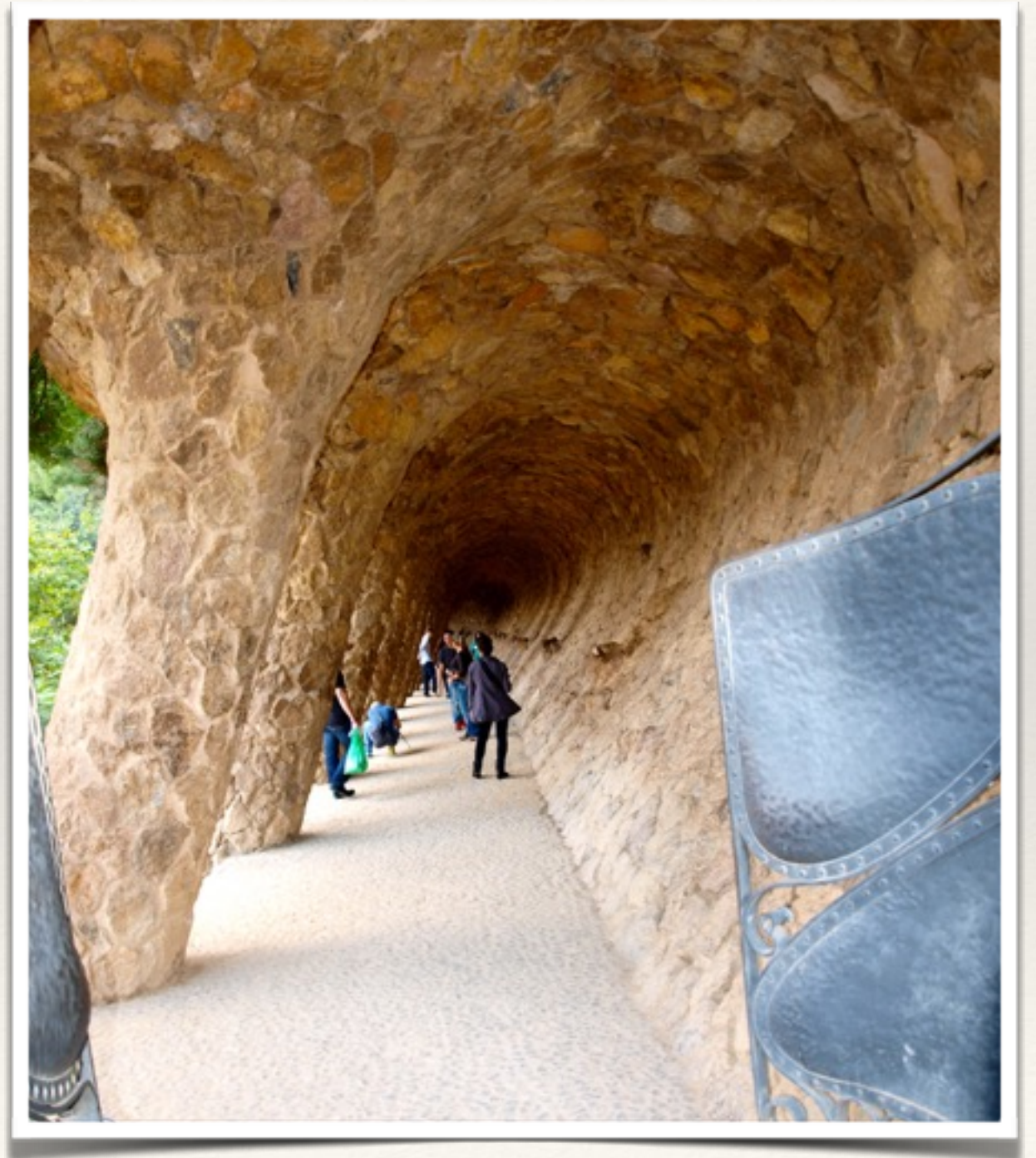

Skattapólitík og jöfnuður

Indriði H. Þorláksson
hagfræðingur

Aðalfundur BSRB, 28. október 2015
Málefnaþópur um kjaramál, lífeyrismál og skattamál

Efnið

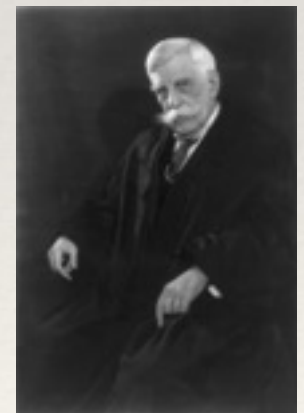
- ❖ Skattar og skattapólitík
- ❖ Pólitík
- ❖ Skattapólitík
- ❖ Hefur skattapólitík borið árangur?
- ❖ Skipting auðs og tekna
- ❖ Verkefnin framundan

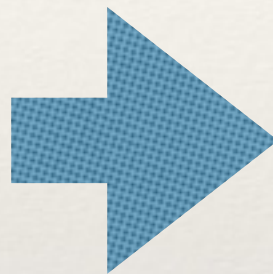
Hvað eru skattar?

- ❖ Taxes are what we pay for **civilized society**
- ❖ Skattar eru það sem við greiðum fyrir **siðað samfélag**

Oliver Wendell Holmes jr. (1927)

Siðað samfélag

Öryggi

Mannréttindi, jafnræði

Heilbrigðisþjónusta

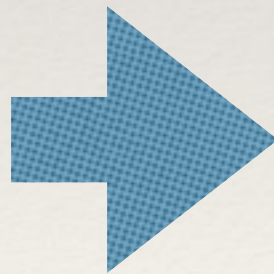
Framfærslutrygging

Menntun

?

Skattar

Þjónustugjöld

Hvað er pólitík?

- ❖ **Þetta er bara pólitík!**
 - ❖ Tengsl við flokk, völd, hagsmuni
- ❖ **Polis**
 - ❖ Borg
 - ❖ Samfélag
- ❖ **Pólitík**
 - ❖ Samfélagsmótun

Ríkisfjármál sem pólitískt stjórnæki

- ❖ **Velferðarmál, markmið tekjur og ráðstöfun í samfélagsverkefni t.d.**
 - ❖ Samfélagsleg þjónusta
 - ❖ Framfærslumál
- ❖ **Efnahagsmál, markmið áhrif á þróun efnahagsmála t.d.**
 - ❖ Hagvöxtur
 - ❖ Atvinnustig
 - ❖ Umhverfi og auðlindanýting
- ❖ **Skattapólitík, markmið dreifing skattbyrði o.fl. t.d.**
 - ❖ Jafnrétti og sanngirni
 - ❖ Jöfnuður
 - ❖ Umhverfi og auðlindir

Skattapólitík?

- ❖ **Skattapólitík er ekki?**
 - ❖ **Það að ákveða hversu háir skattar skuli vera**
 - ❖ **Umfang skatta (skattbyrði)** ræðst af velferðarpólitíkinni, þ.e. af því hvað samneyslan er mikil og að einhverju leyti (oftast tímabundið) af almennri efnahagspólitík
- ❖ **Skattapólitík er að ákveða hverjir borga skattana, hvernig og hvenær.**
- ❖ **Skattapólitík ræðst af efnahagslegum viðhorfum, félagslegum áherslum, hugmyyndafræði, kennisetningum o.fl.**
 - ❖ **Kröfur og skilyrði**
 - ❖ **Markmið**
 - ❖ **Tæki**

Markmið skattapólítíkur

- ❖ **Að afla tekna til samneyslu, meginmarkmið**
- ❖ **Sértæk markmið, dæmi**
 - ❖ Að hafa áhrif á tekjudreifingu í samfélaginu
 - ❖ Að ná tilteknum félagslegum markmiðum
 - ❖ Að leiðrétta fyrir markaðsbrestum
 - ❖ Að ná til auðlindarentu
 - ❖ Stjórnþæki í efnahagsmálum(sveiflujöfnun o.fl.)
 - ❖ Liður í byggðastefnu
 - ❖ Atvinnuþróun, atvinnuuppbygging

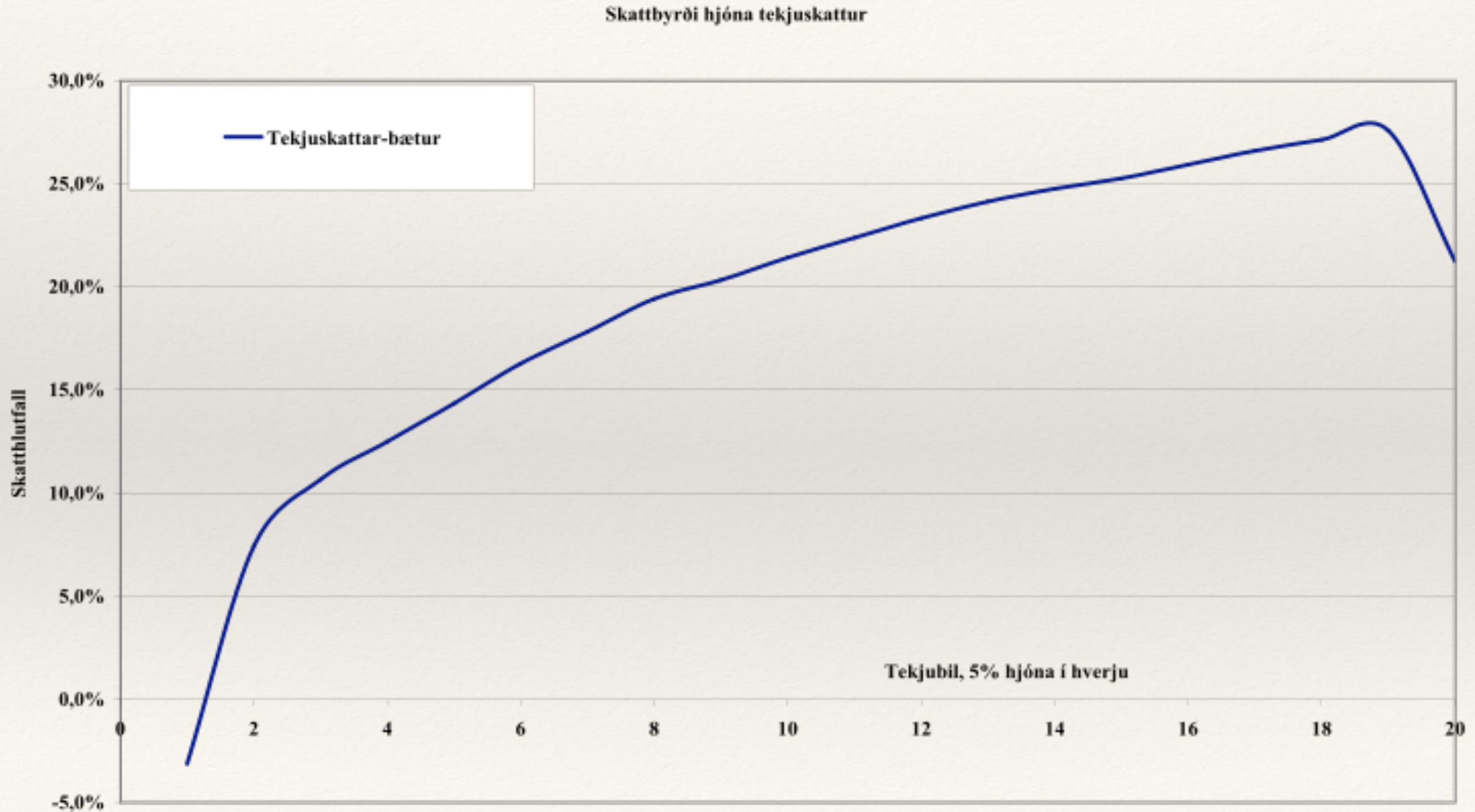
Skattaútgjöld 2005 mia.kr.

Frádregið iðgjald launþega í lífeyrissjóð	7,5
Ívilnun skv. 65. gr.	0,4
Barnabætur	6,0
Vaxtabætur	5,0
Sjómannaaafsláttur	1,2
Lægri skattur á fjármagnstekjur	11,0
Samtals	31,0

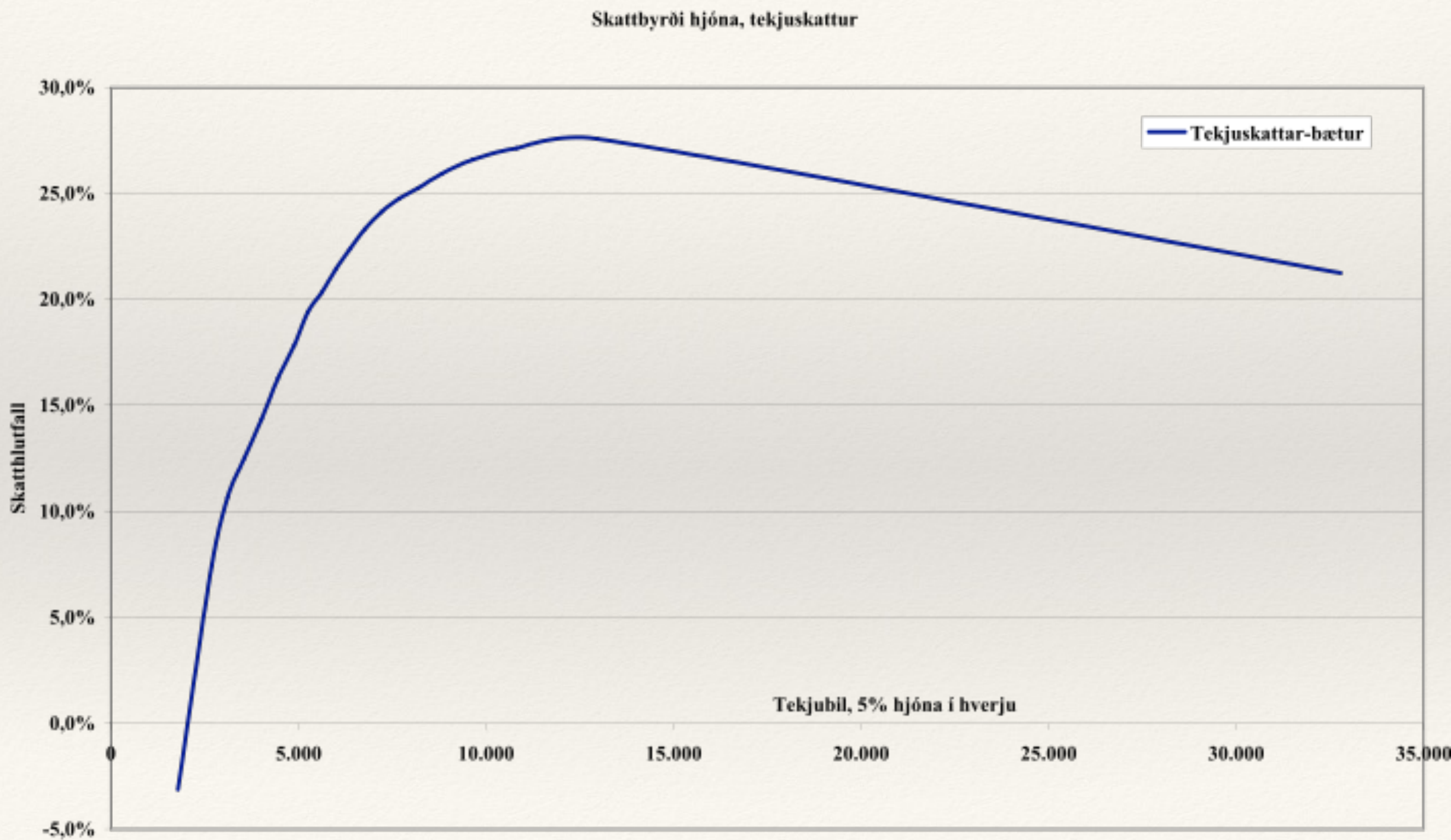
Áhrif skattaútgjalda, dreifing á tekjuhópa

	I	II	III	IV	V
<i>Ívilnanir í álagningu</i>	2,5%	5,8%	8,7%	12,5%	70,5%
Ívilnanir skv. 65. gr.	28,9%	17,3%	16,0%	17,5%	20,3%
Sjómannaaafsláttur	4,5%	14,9%	25,3%	33,0%	22,3%
Frádráttur iðgjalda	3,6%	12,5%	19,3%	26,6%	38,0%
Fjármagnstekjur	1,1%	1,6%	2,2%	4,1%	91,0%
<i>Bætur</i>	25,4%	32,5%	23,1%	12,8%	6,1%
Barnabætur	29,7%	34,1%	20,3%	9,1%	6,9%
Vaxtabætur	20,6%	30,8%	26,3%	17,0%	5,3%
<i>Ívilnanir als</i>	7,8%	11,9%	12,0%	12,6%	55,7%

Tekjubil, skattbyrði hjóna tekjuskattur, hjóna 2005

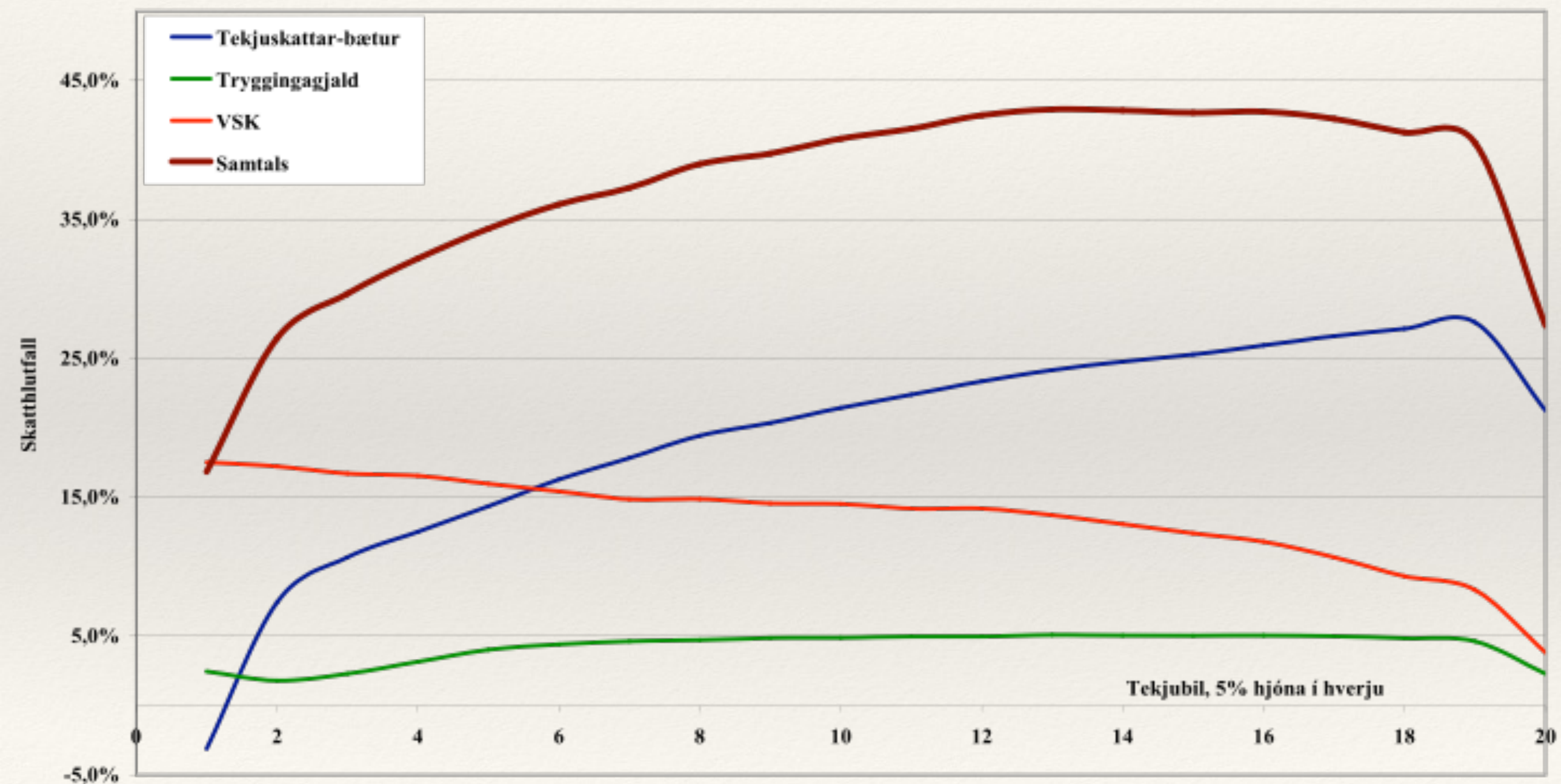

Tekjur, skattbyrði tekjuskattur hjóna 2005

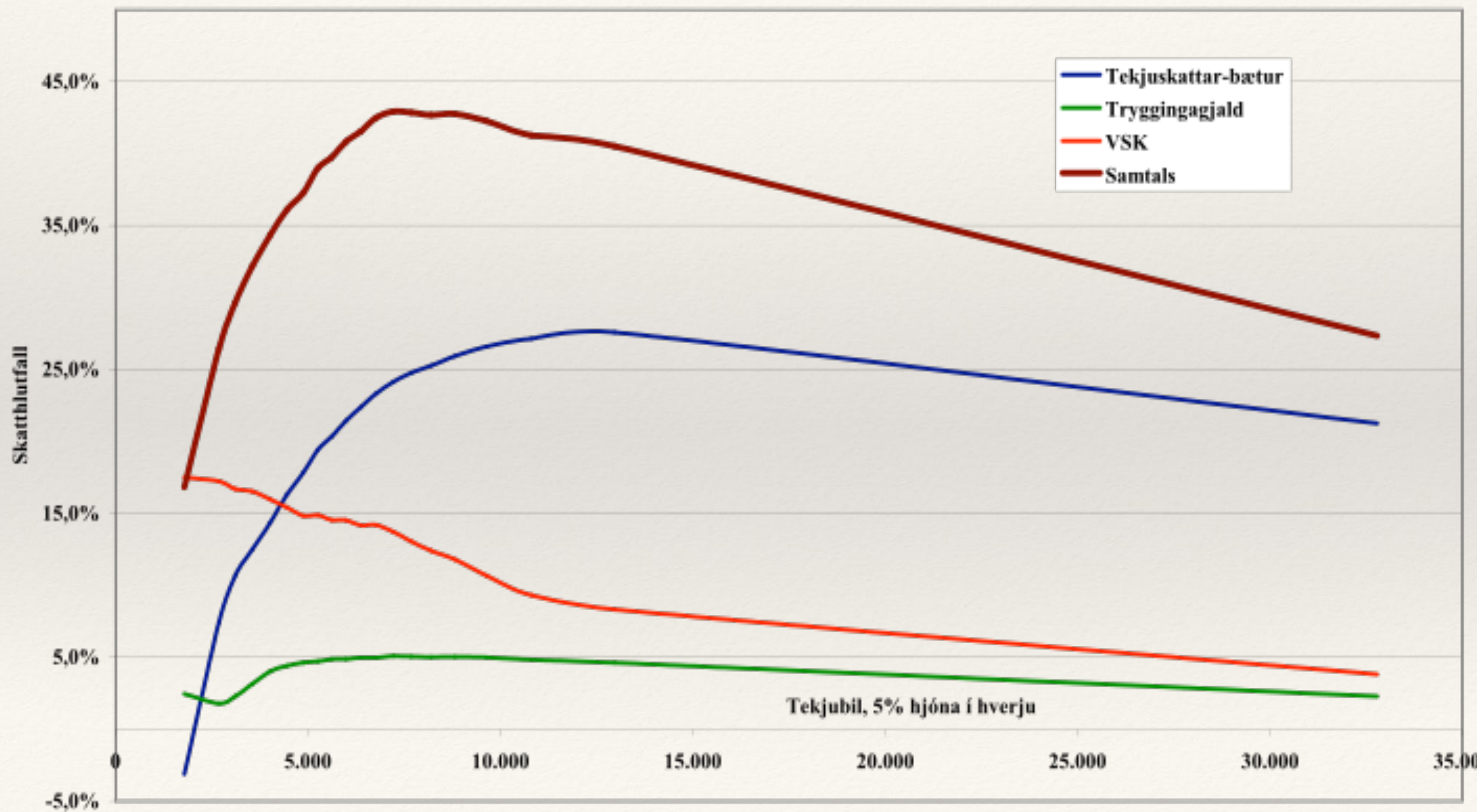
Tekjubil, skattbyrði helstu skatta, hjón 2005

Skattbyrði hjóna

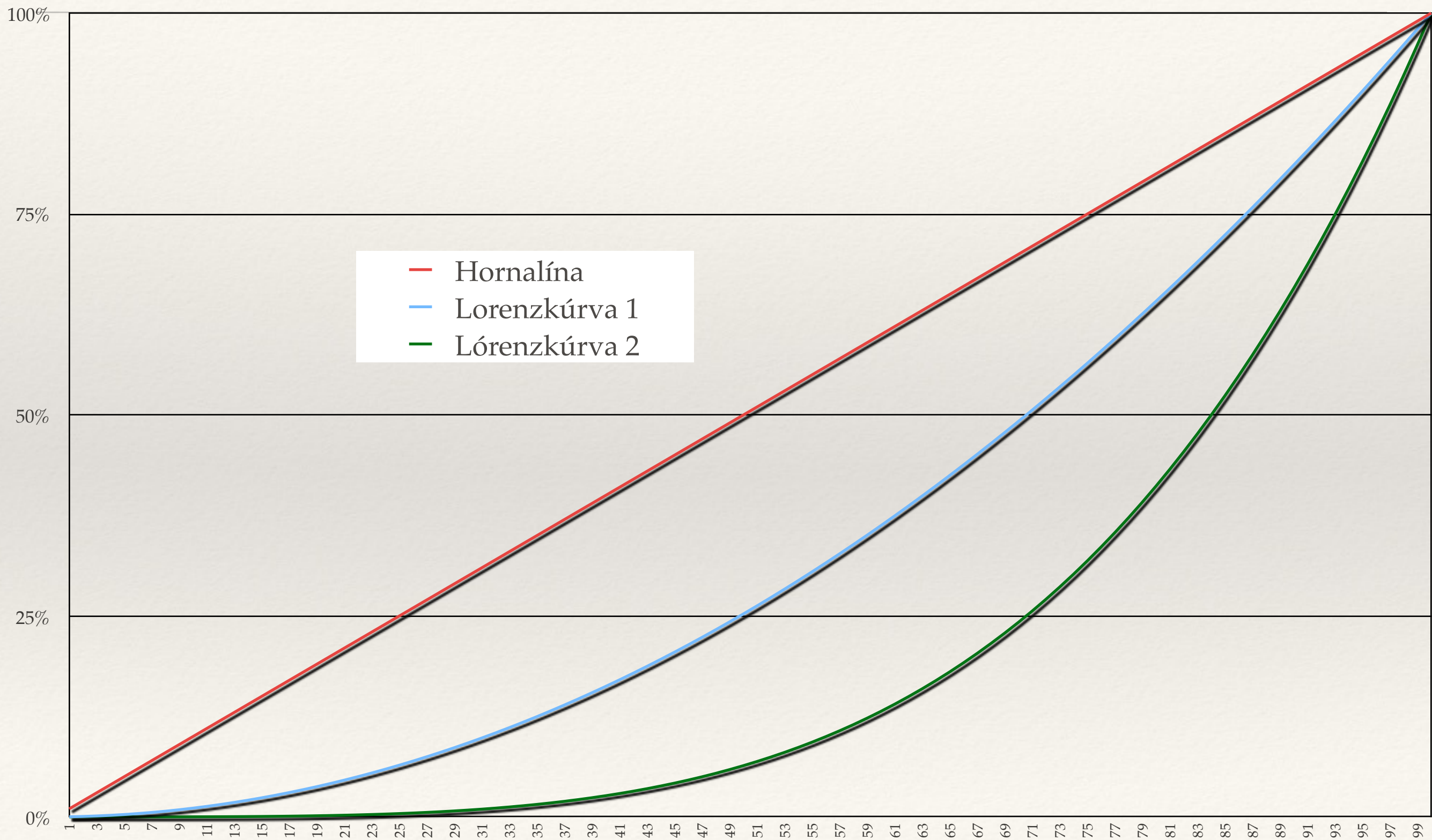

Tekjur, skattbyrði helstu skatta, hjón 2005

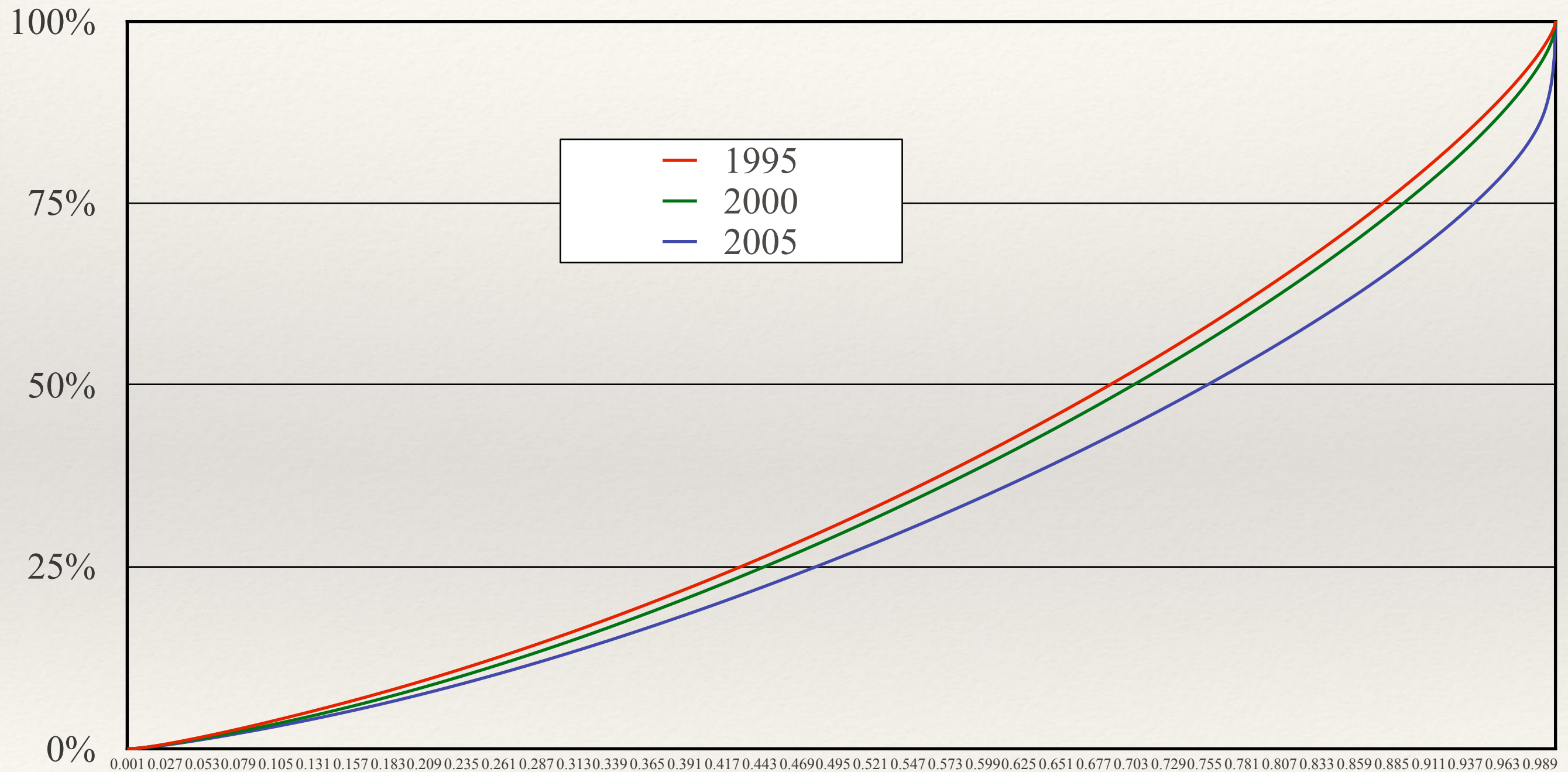
Skattbyrði hjóna

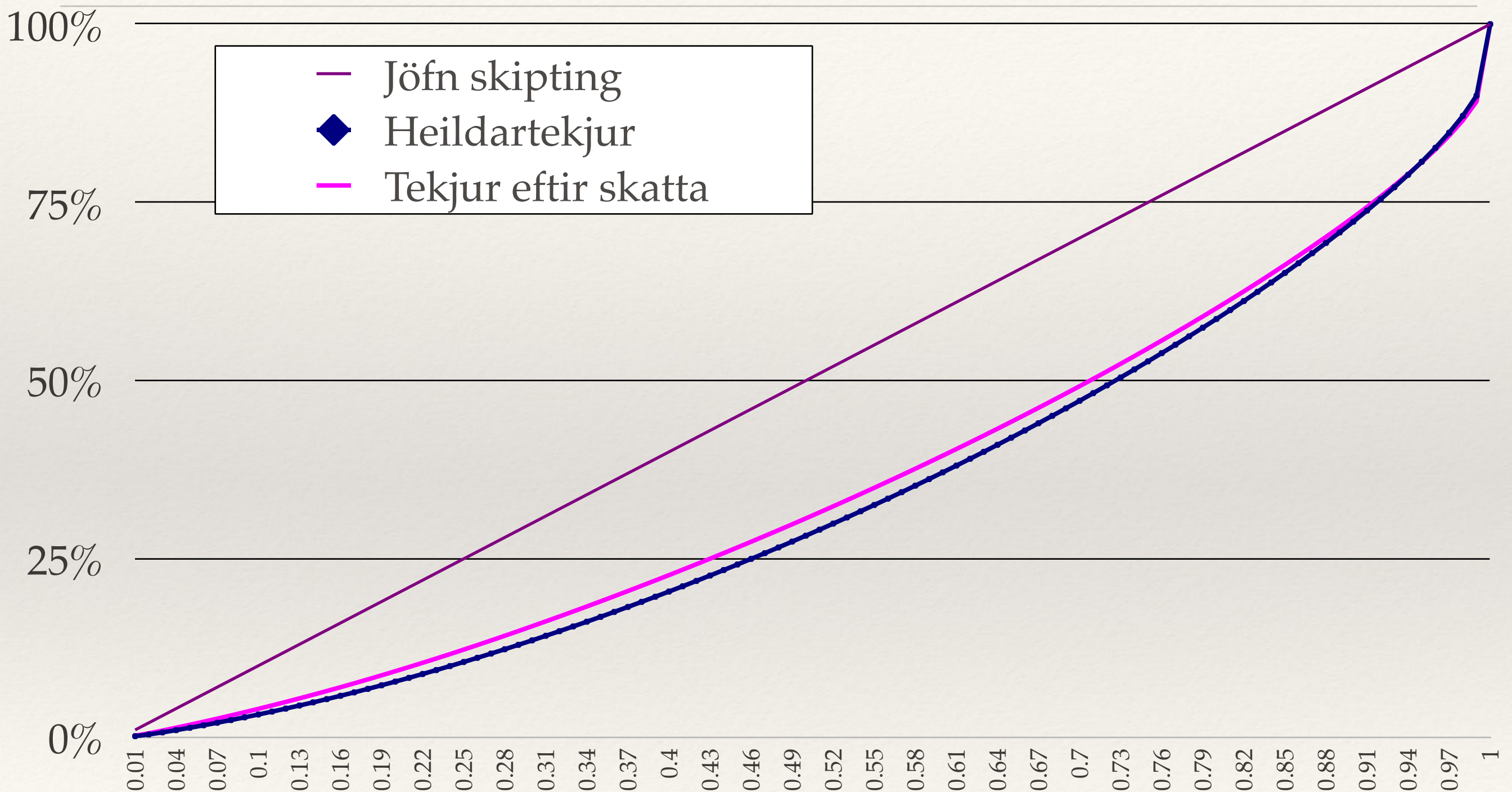
Lórenzferill

Lorenzferlar 1995 til 2005

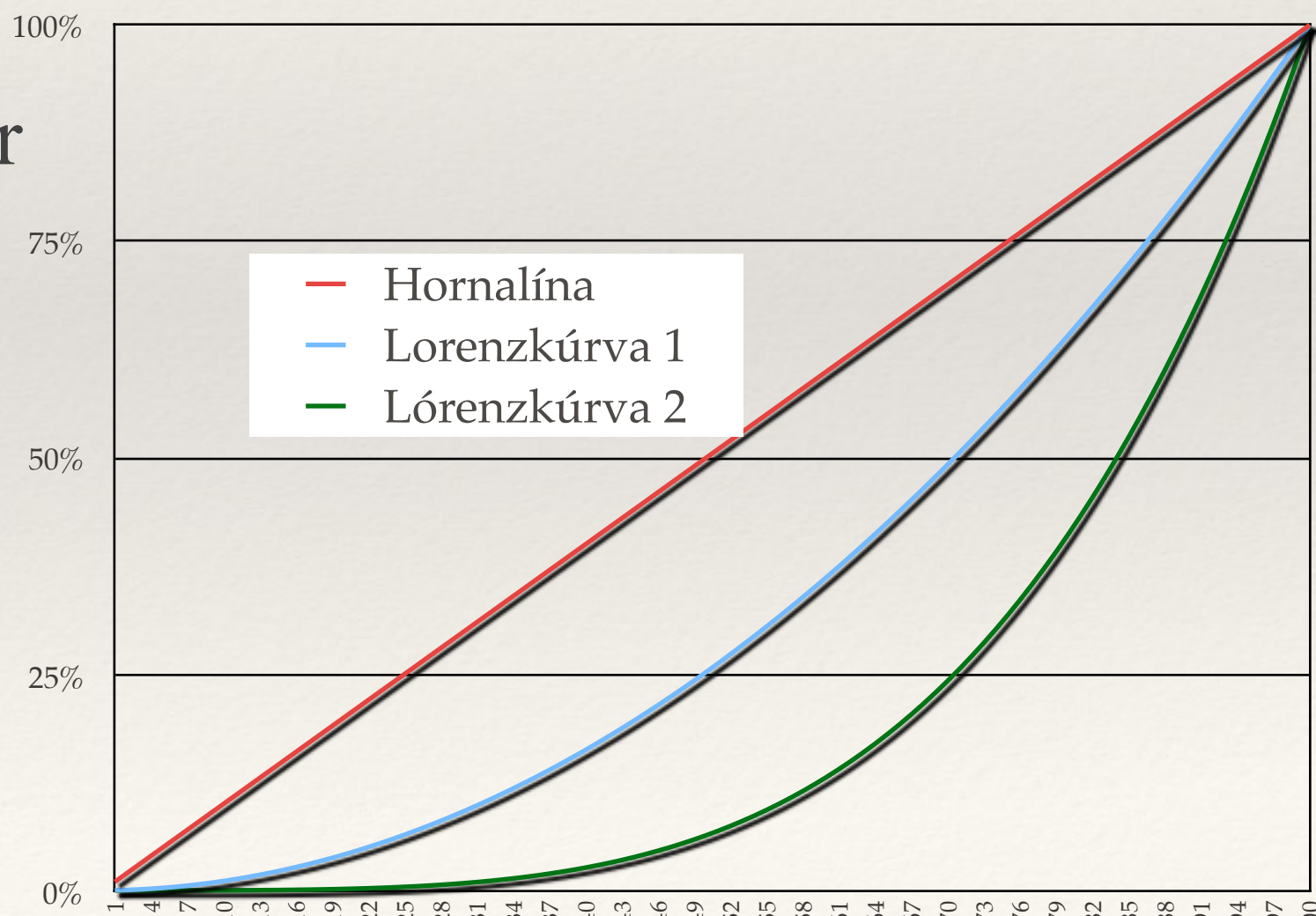

Lorenzferill, áhrif skatta

GINI talan

- ❖ Talnalegur mælikvarði á misjafna dreifingu
- ❖ Hlutfall: Flötur milli hornalínu og Lórensferils / Flötur undir hornalínu
 - ❖ 1 = fullkominn ójöfnuður
 - ❖ 0 = alger jöfnuður
- ❖ Sambærileiki Gini-talna
 - ❖ UN, OECD, EU
 - ❖ Þróun yfir tímabil

Hjón, Gini-tölur og áhrif skatta á tekjudreifingu

<u>Ár</u>	<u>Gini-tala fyrir skatt</u>	<u>Gini-tala eftir skatt</u>	<u>Mismunur</u>
1993	0,269	0,200	-0,069
1995	0,272	0,203	-0,069
1997	0,283	0,224	-0,059
1999	0,293	0,247	-0,046
2001	0,309	0,272	-0,037
2003	0,333	0,303	-0,030
2005	0,377	0,358	-0,019
Breyting '93- '05	0,108	0,158	0,050

Lækkun matarskatts o.fl. 2007

	1. fjórðungur	2. fjórðungur	3. fjórðungur	4. fjórðungur	Alls
Heimilismatvörur	0,7%	0,7%	0,7%	0,6%	0,7%
Sykur og sætindi	0,2%	0,2%	0,2%	0,1%	0,2%
Drykkjarvörur	0,2%	0,1%	0,2%	0,1%	0,1%
Rafmagn og hiti	0,1%	0,2%	0,1%	0,1%	0,1%
Fjölmiðlun, blöð o.fl.	0,2%	0,2%	0,2%	0,2%	0,2%
Veitingar og gisting	0,4%	0,4%	0,4%	0,4%	0,4%
Samtals	1,8%	1,8%	1,8%	1,6%	1,7%

Skattkerfisbreytingar 2009 - 2012

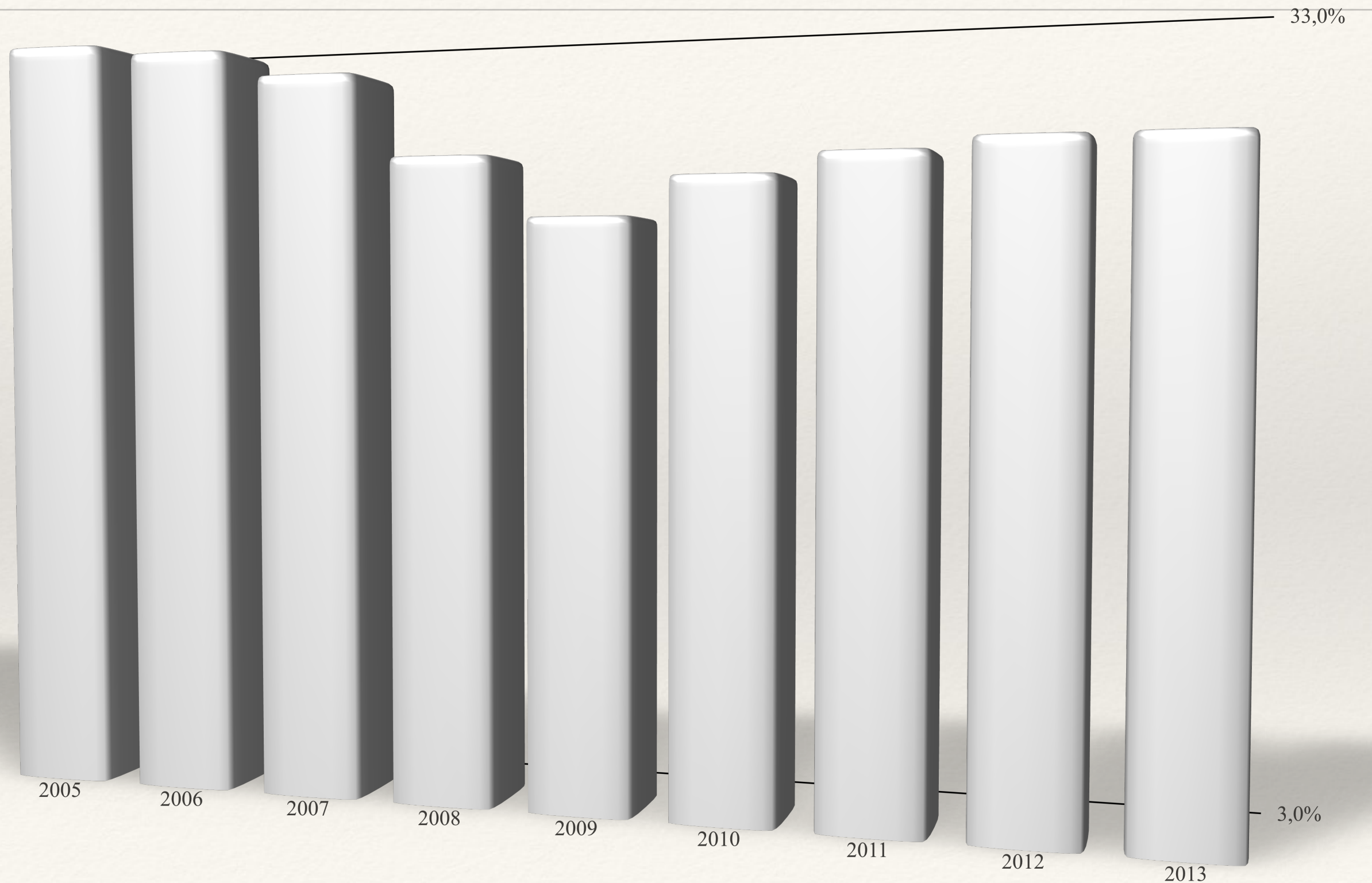
❖ Ríkisfjármálaáætlun 2009

- ❖ Að jafna tekjudreifingu í þjóðfélaginu
- ❖ Að stuðla að félagslegum markmiðum og tryggja félagslegt öryggi
- ❖ Að tryggja þjóðinni sem mesta hlutdeild í arði af auðlindum hennar
- ❖ Að leiðrétta og vinna gegn markaðsbrestum, m.a. með notkun umhverfisskatta
- ❖ Að styðja markmið stjórnvalda á sviði heilbrigðis- félags- og menningarmála.

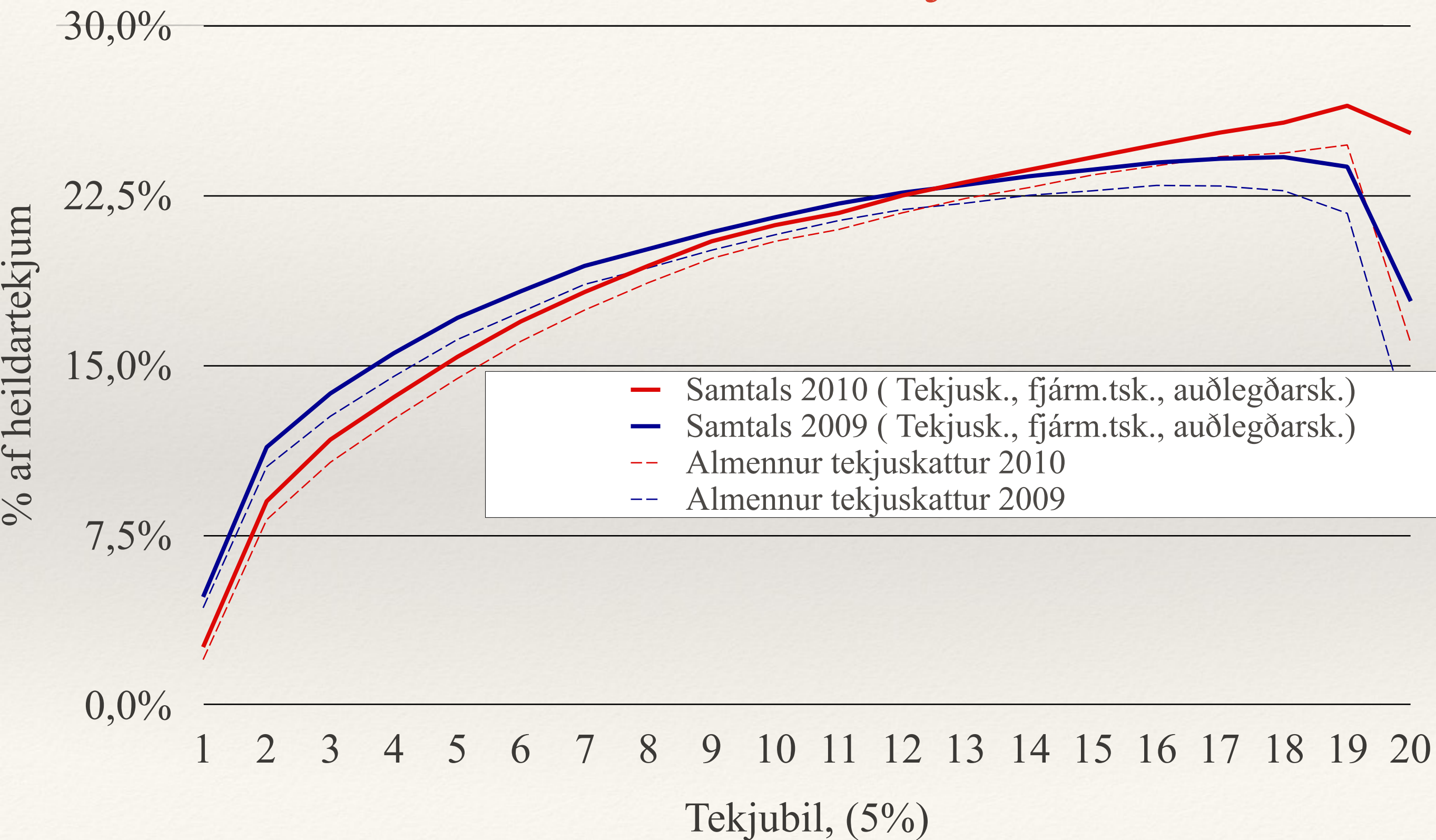
Skattkerfisbreytingar 2009 - 2012

- ❖ Tekjuskattur einstaklinga, aukinn stígandi og auknar bætur
- ❖ Auðlegðarskattur
- ❖ Tekjuskattur lögaðila, hækkun og samræmi við aðrar tekjur
- ❖ Tryggingagjald hækkað
- ❖ Áfengis- og tóbaksgjöld hækkuð
- ❖ Olíu og bensíngjald hækkað, kolefnisgjald tekið upp
- ❖ Orkuskattur
- ❖ Veiðigjald

Skatttekjur alls 2005 til 2013 % af VLF

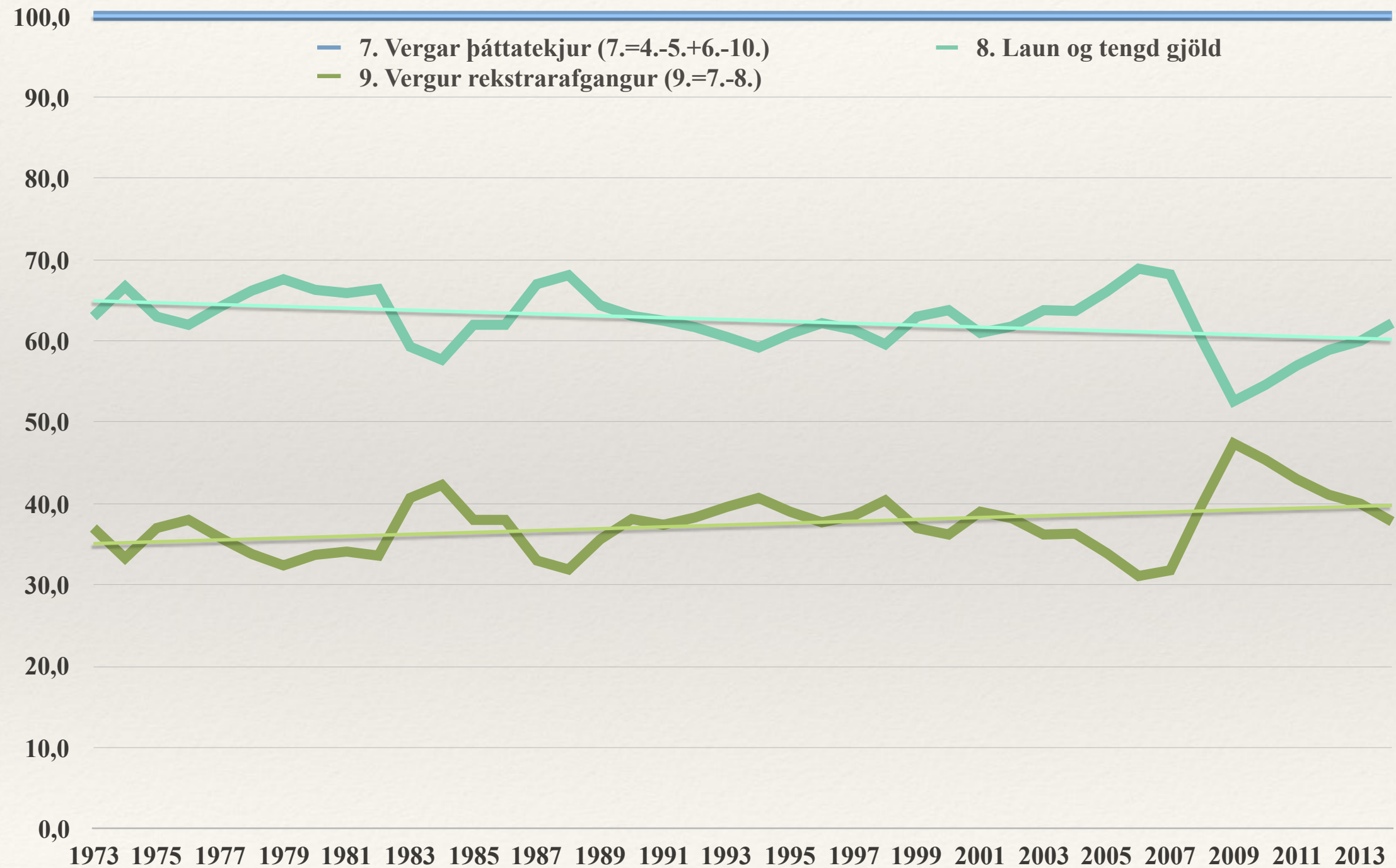
Álagning tekjuskatts og auðlegðarskatts á hjón 2009 og 2010 - % af heildartekjum

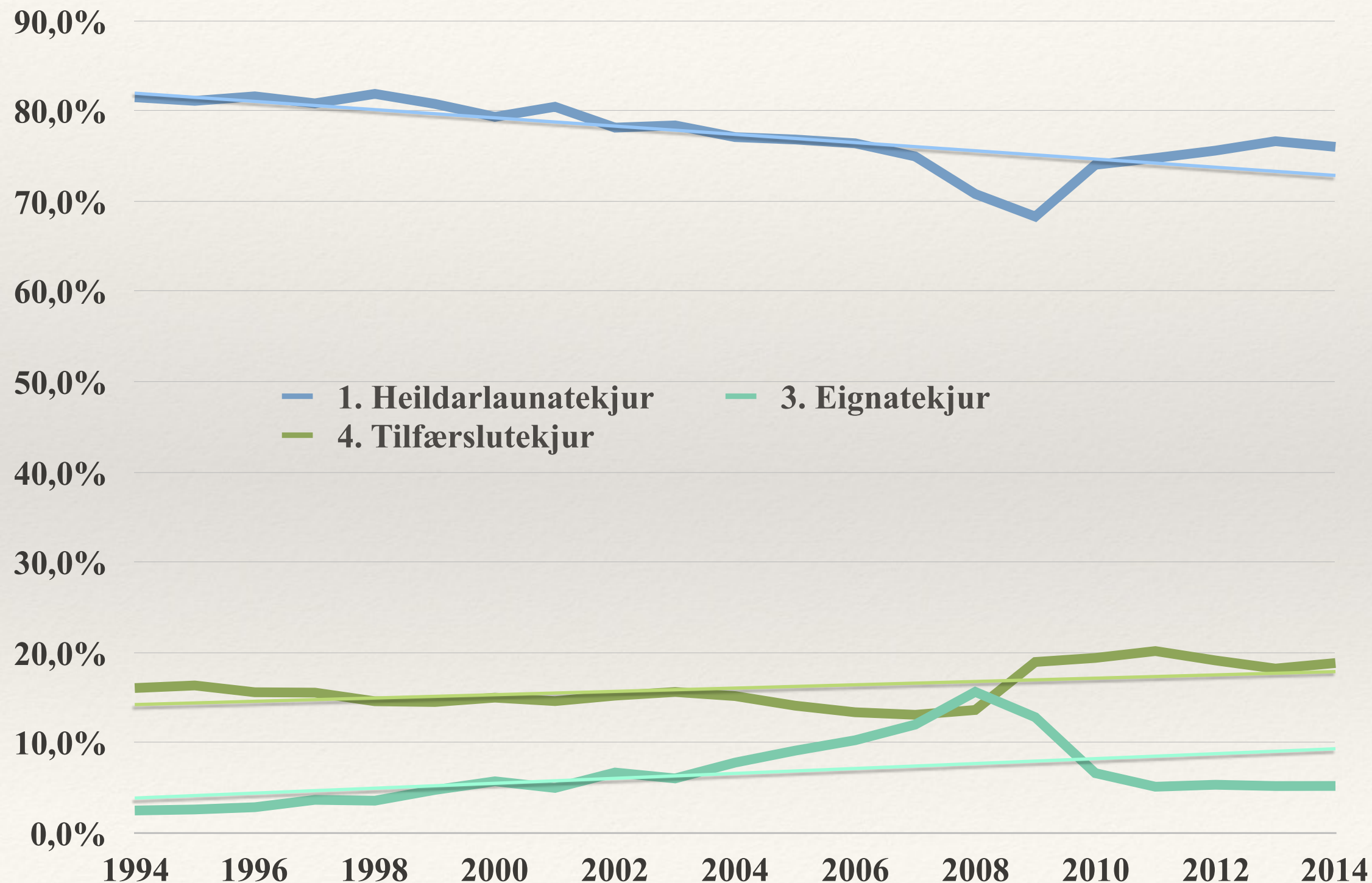
Skipting tekna

- ❖ **Þáttatekjur**
 - ❖ **Vinna - laun, lífeyrir**
 - ❖ **Fjármagn - rekstrarhagnaður, arður, vextir, söluhagnaður**
 - ❖ **Auðlindir - renta**
- ❖ **Launatekjur vs eignatekjur**
- ❖ **Skipting launatekna**

Vergar þáttatekjur

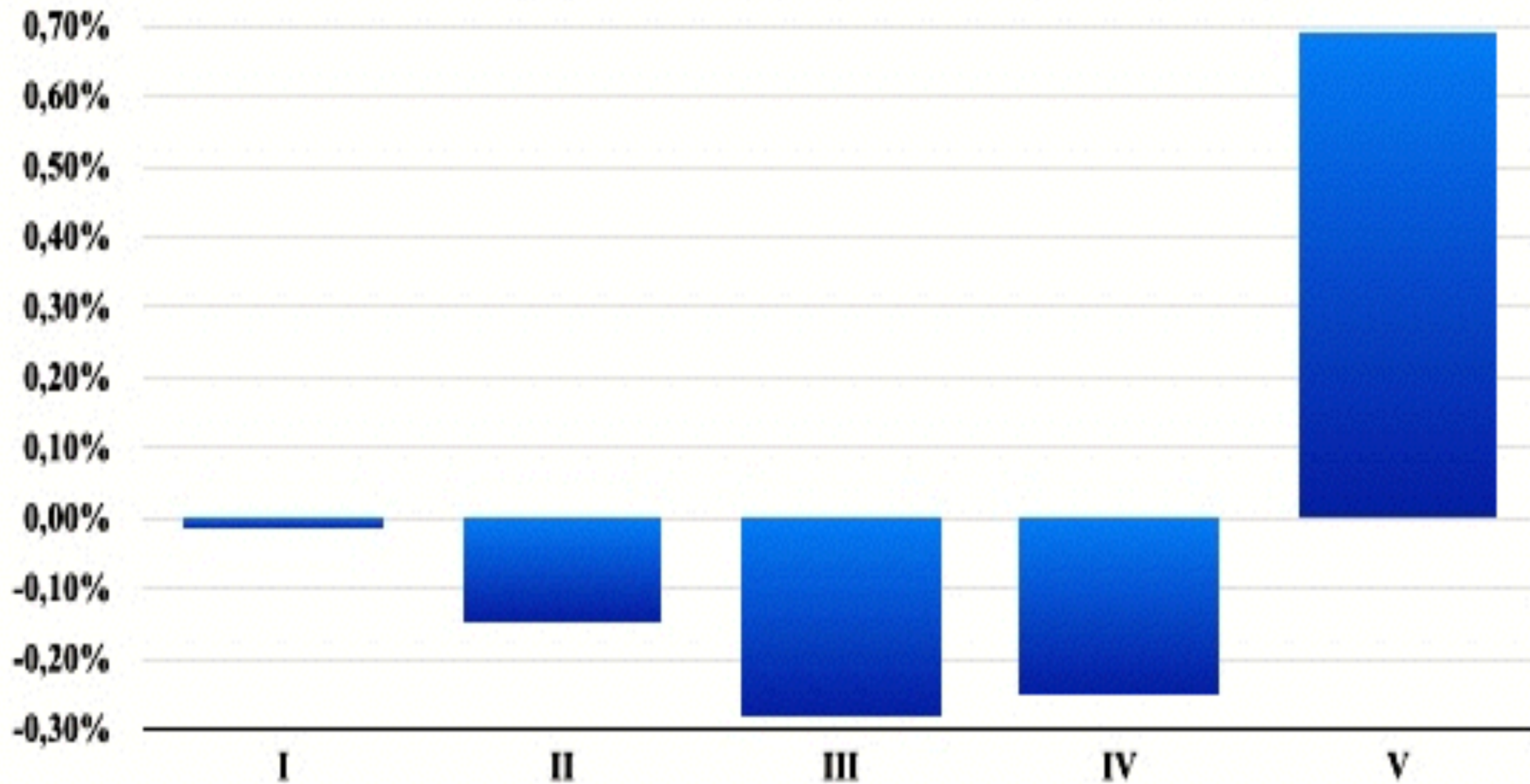

Tekjur heimilanna

Hlutdeild í tekjuskattsstofni % eftir tekjubilum

Breyting á hlutdeild í tekjuskattstofni 2010 til 2012

Auðlindarentan

- ❖ **Sjávarútvegur um 55 mrd. kr.**
 - ❖ **Útgerðin 43 mrd. kr.**
 - ❖ **Þjóðin 10 mrd. kr**
- ❖ **Raforkuframleiðsla um 30 mrd. kr.**
 - ❖ **Stóriðja 25 mrd. kr.**
 - ❖ **Almenningur 5. mrd. kr.**
- ❖ **Hitaframleiðsla 60 - 70 mrd. kr.**
 - ❖ **Kaupendur hitaorku**

Auðsöfnun

- **Auðsöfnun á fárra hendur**
 - **Völd**
 - **Tekjur**
- **Vaxtastig**
- **Skattar á fjármagnstekjur**
- **Skattar á auðlegð**

Tekjuskattur, jöfnun

- Hátekjuprep
- Bónusar og ívilnandi kaupréttir
- Jöfnun milli skattborgara
 - sjálfstætt starfandi og launamenn
 - eignatekjumenn og aðrir
- Eignarhaldsfélög

Verkefni framundan

- ❖ Tryggja þjóðinni réttmætan skerf af fiskveiðiauðlindinni
- ❖ Tryggja þjóðinni réttmætan skerf af arði eftir orkuauðlindir sem nýttar eru í stóriðju
- ❖ Draga úr misskiptingu auðs
- ❖ Auk jöfnuð í skattkerfinu og styrkja tekjujöfnun þess